

Tartu Riiklik Ülikool

Sooma - uugri keelte
kateedri

ERU võimekuse

1981. a. en. määrat

26. juunist

nimine

arhivis

ERU Teaduslik sekretär

Ühiskondlike teaduste tähtsuse
funktsioonide uurimise
keele

Diplomitöö

Arstnik
leibitud

25.05.81

Ar

Andre Ligi

Jatkeandaja:
prof. P. Ariste

Tartu 1981

SISSEJUHATUS

Vadja keel kuulub läänemeresoome kulte lõunarühma ja on eesti keelele lähim sugulaskel. Tänapäevaks on aga vadja keel hääbumas. Vadjalased on ahte sulanud vene- laste, isurite, soomlaste, ka eestlastega. Endistes vadja külates Leningradi oklastis on veel vaid mõnikümme vanainimest, kes räägivad vadja keelt. Pundub normitud ühiskeel, on vaid terve rida pisimurra- kaid, mis eriti just vormiõpetuse poolest üks- teisest üsna kirjult erinevad.

Peamised murded on lääne-, ida- ja Kukkusi küla murre. „Idavadja murret kõ- neldi viimati Hääpäivä külas; praegu on teada ainult üks inimene, kes on reimenli- ne seda murret rääkima“.¹ Läänemurde kõ- neljad asuvad Kattila-kaandis ehk Ülågol ja Orkos, kus tähtsaim vadja küla eli- mati. Üksikud räägivad veel Kukkusi mur-

¹ A. Laanest, Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse. Tallinn 1975, lk. 30.

ret, mis on eriti tugevasti isuristunud. Kui rahvas on hääbumas, on etse välditamatu tema keele ja etnoleogia tallitamine ning tallitatu avalikkuse ette toomine".¹ Selles esas on suurimad teened Paul Ariste, kellelt on ilmunud ka enamik vadja tekstikogusid.

Käesolevas töös on materjalina kasutatud-ki P. Ariste tekstikogusid - läänemurdeliste näidete kogumiseks. Idamurde näited pärinevad B. Adleri kogust „Vadjalaste endisajast“ ja Lükkuuri küla murdenäited L. Lethunen ja L. Posti kogust „Näytteitä vadjan kielestä“.

Tekstidest on püütud leida võimalikult kõik väliskohakäännetega väljendatud laused või sõnaühendid. Leheküljenumbriks on töös märgitud vaid vadjakeelse näitelause. Kui tõlge on võetud samast allikast, ei ole tõkelause järel leheküljenumbrit kirjutatud.

Diplomantöö ülesandeks on anda ülevaade vadia keele väliskohakäännete vormidest ja funktsioonidest. Lõputaralt on võimaluse piires loodud näiteid ka teistest läänemurdekeeltest (isuri, eesti, soome, karjala, vepsa), mille puhul on peamiseks alli-

¹

P. Ariste, Vadia muistendeid. Tallinn 1977, lk. 3.

kateks L. Kettunen "Vepsän murteiden lauseopillinen tutkimus", E. V. Setälä "Suomen kielen lauseoppi", V. J. Juhanen "Izoran kelen grammatikka" ja F. Stepanovi "Kpraznenjoia sbornikka karielan kieltä myötj".

Kogutud materjal on lügendatud L. Kettunenile pool minutatud tease põhjal.

Väliskohakäändeid vadja keeles en kel'm nagan eestigi keeles: allatiiv, adessiiv, ablatiiv. Ühiksiks elemendiks en l, millele lütuvad käändelõpud: allatiivis endise latiivi -n (< * - n), adessiivis lokatiivi -na, -nä, ablatiivis -ta, -tä. "Element l esineb ka kaugemaate singularskulte kohakäändeis ja en päritolult seotud arvatavasti üldsoomeugrilise noomenite derivatsioonifiksiga -la, -lä".¹

Väliskohakäänded väljendavad tavaliselt piiramata, avarat ala.

Aljärgnevas töös käsitletaksegi lähemalt vadja väliskohakäänete tähendusfunktsiooni.

¹

A. Laanest, Siisepuhatus lääremerekoosse kulture. Tallinn 1975, lk. 105.

ALLATIIV

Allatiivi tunnuseks nadja keeles on -lle, -sse, -lle, -sse või -le, -se, -le, se. Neade tunnuste esinemine murede ja isikute su kōi-kuu. Näit. tälle, 'talle', minne 'mulle', tselle 'kellele', sesareisse 'õde', sesarisse 'õdedele', pitsä-le 'pikale'.

Olenevalt funktsioonist näidatakse käände-tunnusele lüta illatiivi emfatiseeriv tunnus -se, -se. Näit. sissareisse 'sillale, põrandale', emätsse 'emale', jameisse 'jalgadele'.

Nadja keeles on allatiiv üsna produktiiv-ne käänd. Kohakäändena tähistatakse sel-lega inimeste kohale siirdumist või ase-tanist, vastates küsimusele kuhu? kelle-le? millele? Peale selle on tal rida lei-si funktsioone. Osutab kuskil pidevalt, kestvalt käinust, näit. kutse jameisse 'kutsus aina pulma'. Väljendab seda, kellele või millele on tegevus suunatud või kel-le, mille suhtes tegevus toimub; näit. babuška minne pajatti 'vanaema mulle rääkis', kummartatti tälle 'kummarda-

ti talli', 'kummardati teda'.

Kukkusi' murdes on allatiiv muutunud
allatiiv-adessiiviks. Kääändõpuna esineb
-ssa, -ssä, -sä. Siinult väga harva lei-
dub tavalise allatiivi lõpuga vorme. Seega
märgitakse kukkusi' murdes sama kää-
ndõpuga nii allatiiv kui adessiiv.

1. 1. Allatiiv näitab kohta. Antud juhul on tegemist kohale siirdumise või asetamisega. Näitab eseme välist külge.

1. 1. 1. 1. Märkis ehituse ja majaosadega seotud kohta. Läänemurdes, näit. siis jeka aknunaale panti (La) (Ariste 1974: 117) 'siis panti igale aknale', panti sillale (M) (Ariste 1974: 161) 'panti põrandale', minä paari laualle viie (M) (Ariste 1974: 134) 'minä paari lauale viie', me ni hütarille (M) (Ariste 1974: 138) 'läks üksiktalu', ammar viigatti ahjole (La) (Ariste 1974: 50) 'hammas visati ahjule', järjile panti tubakka (La) (Ariste 1974: 113) 'järile panti tubakat', panti stolile (La) (Ariste 1974: 113) 'panti toolile', tõb uhjeli rõzgaka risti (Lu) (Ariste 1974: 109) 'tub uhjale puitsaga risti', siis ku gruntille menti (Lu) (Ariste 1977: 27) 'siis kui mindi kruandile (anuma)

1. 1. 1. 2. Märkis ehituse ja majaosadega seotud kohta. Idamurdes, näit. sa rahsimise (J) (Adler 1968: 26) 'laudile', polote eli tehtut tila (J) (Ariste 1974: 121) 'laualle eli tehtud ase', me taB e stsi ku vvo ka torē (J) (Adler 1968: 114) 'võtab õlekeo katusele', paanes si ri sä tke sa vvarē (J) (Adler 1968: 28) 'pan-

nahse suur hauss kaval'.
1.1.1.3. Märgeb chituse ja majoosa-

dega seotud kohta. Kukulise nendes,
näit. pan, t'si se munaparvessa (Kettunen
ja Pöti 1932: 178) 'pandi see munariialile',
hoizin märoissa makkama (Kettunen ja Pö-
ti 1932: 170) 'keitsin asemeli magama'.

Samas fuaktseonis esineb allatiiv ka
tüütes lähedastes sugulaskeeltes, näit. e veni
pandi aknale, is pra tämä kirja kannulle
(lavalle) (Junus 1936: 46) 'pane see raamat
laule', sm lapsi putosi lattialle (Setälä
1890: 54) 'laps kukkus põrandale', ups garbo-
rad sarase sorahtot (Kettunen 1943: 339)
'virutas põhvikad põrandale'.

1.1.1.4. Märgeb geograafilist kohta, terri-
tooriumi. Läänenuudes, näit. vēti pellotē i
avvetti sinne (M) (Ariste 1974: 13) 'rüdi põllule ja
maeti sinna', elget panti mälē (Ra) (Ariste 1974: 17)
'öld pandi maha', meil üps nain sinnūtti
meritē (Ra) (Ariste 1974: 18) 'meil üks naine sinni-
tas merel', vēti kupelā nettä kujali (Ra)
(Ariste 1974: 34) 'rüüd ristinuisanuma nett õue',
a nōrikke nījās kujalēsē (S-M) (Ariste 1974: 90)
'aga prunt rüakse õue'.

1.1.1.5. Märgib geograafilist kohta, terri-
tooriumi. Idanurdes, näit. nu...rmele (1) (Adler
1968: 23) 'põllule', ku...jare jõ...nittäma (1) (Adler
1968: 36) 'välja, jooksma (õuele)', pannas mä...ne (1)
(Adler 1968: 26) 'pannakse maha', me...nnas pro...go-
wassē a...jamā le...hmiä (2) (Adler 1968: 44) 'mü-
nakse lihmi karjatele ajama'.

1.1.1.6. Samas funktsioonis kuuluse nur-
des, näit. ken kutsub, üli...tsassa (Kettunen
ja Posti 1932: 175) 'kes kutsub õuele'.

Analoogseid näiteid ka teistest lähe-
dastest sugulaskuultest, näit. e. kalurid läh-
sid merele, is pojat mänirät järvelle onkimaa
(Junus 1936: 76) 'poised läksid järvele õngitse-
ma', su työräki meni jullelle (Setälä 1890: 54)
'töörakas läks põllule', ops sinun mahuduse
istutan i puitol'en (Kettunen 1943: 340) 'sind pa-
nen maha istuma ja nõima'.

1.1.1.7. Märgib majapidamistarbeid või
rüüdesnõudeid jms. Läänemurdes, näit. rõzgalle
pani lahja (Ra) (Ariste 1974: 116) 'pani pütsale
veine', lahjeli nito vööle vöö (Pö...le) (Ariste
1974: 95) 'sidus lapsele vöö vööle', tarekale pan-
nas appõta kapussa (Ariste 1974: 94) 'paavast
taldrikule hapukapsast'.

1. 1. 1. 8. Samas kvartseeris idamurdes,
näit. i. ssüB pa-kosē (J) (Adler 1968: 112) 'is-
tub pakule', lahjat panti kerentelli (J) (Ad-
ler 1974: 123) 'veined panti (ka) kaalpuudeli,
me-ni nautisē (J) (Adler 1968: 72) 'läks riikli
juurde'.

1. 1. 2. Allatiiv näitab elamäärast
kahta, koha lähedust, muuda

1. 1. 2. 1. Märkiß ehitusega notud väi-
tehiskohta. Läänemurdes, näit. kaivoli nen-
ti (B > H) (Ariste 1974: 95) 'mindi kaevule', i.
tsäpäle panti (H) (Ariste 1974: 164) 'ja nääpäle
panti', kalmoli nyka lāditti (H) (Ariste
1974: 164) 'valmistati kalmuraagen', sinne
i arvatti erikalmeile (H) (Ariste 1974: 162)
'maltigi sinna erikalmistuli', panen estä
kattilä rapättämä turesē (H) (Kettunen ja
Pesti 1932: 4) 'enteks panen paja tulile'
riippuma'.

1. 1. 2. 2. Samas kvartseeris idamurdes
näit. me-ved me-zilē kaivosē (J) (Adler 1968: 49)
'lähevad veile, kaevule', si-s me-miām ma-rkki-
no:csē (J) (Adler 1968: 58) 'mis läheme laadale'.

1. 1. 2. 3. Samas funktsioonis hukansi mures, näit. kuho kohta tulesta mennä (Kettunen ja Pesti 1932: 157) 'kuhu kohta minna tulele'.

Analogselt esineb allatiiv ka teistes lähedastes sugulaskeeltes, näit. e lähine kalvule joona, mis meneme haudale vanhempia muistamaa (Kettunen 1943: 340) 'lähine haudale vanemaid mälestama', vps mānonā kalmōle roditel'jod' muistma (Kettunen 1943: 340) idem.

1. 1. 2. 4. Postpositioonid allatiivis. Näitavad ebamäärasest kohta, koha lähedust. Põhiseena on genitiivis. Lääneuurdes, näit. ex tahtoru vättä lahze päli (M) (Ariste 1974: 15) 'ei tahtnud lapse peale vaadata', vetin lahze ääsi päli (Ra) (Ariste 1974: 18) 'võtsin lapse kätte', pello päli (M) (Ariste 1974: 13) 'põlvuli', pelema kapela ärelle (Ra) (Ariste 1974: 34) 'põlvema ristimisannuma ärele', čenē minē päli ristätti (M) (Ariste 1974: 29) 'kelle minale ristiti', taičikahjā päli (M) (Ariste 1974: 48) 'leivamõhna peale', linnahsidjē päli (J) (Kettunen ja Pesti 1932: 6) 'linnaste peale', opexenē päli (J) (Kettunen ja Pesti 1932: 10) 'hobuseli'.

1. 1. 2. 5. Samas funktsioonis idamurdes, näit. turpā pā.lē ne. issi (J)(Adler 1968: 25) 'romis (tõusis) redeli peale', ne. nka pā pā.lē bu.ma.gasse (J)(Adler 1968: 47) 'pärq pähe (pea peale) paberist', i. ssujivēD pi.htoje pā.lē (J)(Adler 1968: 67) 'istused õlgadele'.

Põhisõna võib esineda ka allatiivis, näit. läänemurdeline paanti epezele pāli (Lu) (Ariste 1974: 136) 'pandi hobusele'.

1. 2. Allatiiv väljendab olukorda

1. 2. 1. Väljendab seisukorda. Kogutud materjali hulgas leidus selliseid näiteid vaid üksikuid. Näit. läänemurdeline ema reisi jalkeile (M)(Ariste 1974: 15) 'ema tõusis jalale' ja kaksimurdeline nois kahessa jassas püssi (Kettunen ja Posti 1932: 154) 'tõusis kahle jalale püsti'.

Analogselt esineb allatiiv ka teistes lähedastes sugulaskeeltes, näit. sm karku kahdelle käpälälle nousi (Kettunen 1943: 344) 'karu tõusis kahle käpale', nps kõndi kahtere käbäläre libu (Kettunen 1943: 344) idem.

1. 2. 2. Näitab isikut, kellega abiellutakse.
 Näit. läänemurdelise tahto meheli minna (5)
 (Ariste 1974: 55) 'tahtis mehele minna', tyttö
ko meni mehele (La) (Ariste 1974: 115) 'kui tüd-
 ruk läks mehele; idamurdelise lä. heB mehele
 (Adler 1968: 45) 'läheb mehele'; kukausimurdelise
 tua missa naise! (Lettunen ja Pesti 1932: 180)
 'tule nulle naiseks'.

Analoogseid näiteid tütest lähedastest
 sugulaskultest, näit. l. sõbranna läks mehele,
 om meelva on se tyttö, ei mene naimisün
 (miehelle) (Lettunen 1943: 344) 'arukas on sa tüd-
 ruk, ei lähe mehele', nps mehele neitse
näise, ei mahe mehele (Lettunen 1943: 344)
 idem.

1. 3 Allatiiv väljendab töö- või
 tegevusolukorda. Kuskil pidevalt, kest-
 valt käinust või olemist.

1. 3. 1. Mitmuslik tarind läänemurdes,
 näit. meni kōntaloile ligo jālcimāile (La)
 (Ariste 1974: 130) 'läks kohtadele või vöömusele',
mentī nōrikēkā emmākā vezi (H) (Ariste
 1974: 144) 'läksid oma noorikuga veile', keik
suku ajetti nissäizillē (Li) (Ariste 1974: 23)

'kogu (kõik) suguselts akti ristsetele'.

1.3.2. Mitmuslik tarind idanurdes, näit.
tsülla kaivolē vzilē menti (T) (Ariste 1974: 121)
'mindi küla kawule, rale, ženixa tuli perä
tubakkoilē (T) (Ariste 1974: 120) 'peigmees tuli
tubakale hiljenu'.

1.3.3. Ainsuslik tarind läänemurdes,
näit. lupa sätī tulla tubakallē (M) (Ariste
1974: 88) 'saadi tuba tubakale tulla', meni
malitralle (Ra) (Ariste 1974: 35) 'läks palvle',
vēti lahs čerikkō risilē (Ra) (Ariste 1974: 35)
'vüdi laps kirikusse rüstimisele [= ristile]',
se pāžeb jumalallē (M) (Ariste 1974: 164)
'see pääseb jumala juurde', tuli karjussī
vassā jumalallē (M) (Ariste 1977: 12) 'karjus
tuli jumalale vastu'.

1.3.4. Ainsuslik tarind idanurdes, näit.
mē. vād tā. s tülē (T) (Adler 1968: 23) 'lähevad
taas tööle', me. nāis rü. gese (T) (Adler 1968: 74)
'münnakse rehile'.

Samas gunstisreis esineb allatiir ma
teistes lähedastes sugulaskultes, näit. su
pitād soutaa pyydyksille (Kettunen 1943: 346)
'peab sõudma püükiheid vaatama', ups pidab
hevodali ajada (Kettunen 1943: 346) idem.

1.3.5. Allatiiv märgib süüaegsu,

Näit. läänemurdeline sis neisaj murtšinäle (K) (Ariste 1974: 164) 'sis hakatahse linestama', neisaj sõmä leunaile (L) (Ariste 1974: 159) 'hakatahse lõunat lõuna; idamurdeline jo a.ike mu. rtsinere mennäG (J) (Adler 1968: 31) 'on juba alg lõunale minna'.

Samas suhtesvõrris esineb allatiiv ka teistes lähedastes sugulaskeeltes, näit. e. lap- sed muuti lõunale, om kutsutliin jo päi- välliselle (Kittunen 1943: 346) 'kutsuti juba lõunale', vps kuttsuthe jo roogene (Kittunen 1943: 346) 'idem'.

1.4. Allatiiv väljendab suhteid

Minutatud suhtesvõrris ei esine allatiiv sageli. Selle kohta võib leida vaid üksikuid näiteid nagu läänemurdeline vait en püttuusi pahatapazelle (L) (Ariste 1974: 66) 'raid ei satuks tigedale'.

Aanalogsed näited võib leida teistest lähedastest sugulaskeeltest, näit. om vieraalle (tavaralle) ahneet (Kittunen 1943: 347) 'reörale varale ahneet', vps verhase ahvakod (Kittunen 1943: 347) 'idem'.

1.5. Daativadverbiaalae allatiiv

Daativadverbiaalael allatiivil on radja keeles matuslik kanitusala. Näiteid ennes hulgaliselt, töösse on neid võetud valikuliselt, sest paljud kattusid, elles mõtud perekonna, perekonnaliikmete, sugulussidevete jms.

1.5.1. Daativadverbiaalae allatiiv laäne -
 murdes, näst. saunanaizetē vētē pīrgō (M)
 (Ariste 1974:12) 'nurganaisele viidi pirukaid',
minā anettē uddatē (M) (Ariste 1974:126)
 'nõiale anti viina', keikē tōtē izātē (M) (Aris-
 te 1974:137) 'keik teodi isale', piti antā
rahā rissimālē (Ra) (Ariste 1974:119) 'pidi
andma ristimale raha', annab nūstriketē
zerkalā (Po > M) (Ariste 1974:93) 'annab pruu-
dile peegli', piti izālē ja emālē kummar-
tā (M) (Ariste 1974:83) 'pidi isale ja emale
kummardama', piēb mennā maksā lavassa
āmmālē (M) (Ariste 1974:85) 'peab āmmale lava
ust maksma mineva', nēistē antamā
nintā lahzetē (M) (Ariste 1974:13) 'hakkas
lapsele ninda andma', babuškallē piti
essā podarkad (M) (Ariste 1974:15) 'āmma-
meorile pidi kingi ostma', pandi perumē-
hetē nannā otē (M) (Ariste 1974:141) 'pandi

peremehele minna alla /-ette/, rissigia juma-
sasē (7) Kettunen ja Pesti 1932: 10) 'kein ris-
ti ette'.

1.5.2. Daativadverbiaalne allatiiv ida-
murdes, näit. papisē pitiG antā (7) Adler
1968: 40) 'prestrile pidi andma', mī-nā pā-B
ke-itts! tū-llerile (7) (Adler 1968: 49) 'paneb tūd-
rukutile minna', mu-stēra: izēse a-nne (7)
(Adler 1968: 59) 'andsin mustlasele, ne-izD
tā-hte a-ntemā mē-rāsē (7) (Adler 1968: 63)
'annad kätt mõrale', le-hmēle a-ntse
ka-ste (7) (Adler 1968: 115) 'lehmadele antakse
seda', nū-a te-i si-gasē sū-missā (7) (Adler
1968: 70) 'mina tegin saale süia', do-hterinnē
mē-le perā-dešhe pi-āB me-nnāG (7) (Ad-
ler 1968: 95) 'arstile /-arsti juurde/ tulib veel
tublisti minna'.

1.5.3. Sama funktsioon kuskusi murdes,
näit. eli mēhellā panta podušk-ette (Kettu-
nen ja Pesti 1932: 177) 'mehelē eli pandud pa-
di ette', di pani rampānsA kũlkē (Ket-
tunen ja Pesti 1932: 159) 'ja pani lambale kut-
ge', sis saop-rijāns, anūnsA (Kettunen ja Pesti
1932: 162) 'sis etleb Anu-piigale'.

Analoogseid näiteid teistest lähedastest
sugulaskeeltest, näit. e sa ei ale veel kirjale

vastanud, is anna keiralle leipää (Junus 1936: 46) 'anna koraale liiba', sm leipämurea-
nosta annan lapselle, hân rupeaa syö-
mään (Kettunen 1943: 350) 'leivapudi an-
nan lapselle, ta hakkab sööma', nps hinnoid
andaa lapselle, hân söökandob (Kettunen
1943: 350) idem.

1.5.4. Prosoomaid allatiivis

1.5.4.1. Ainsuslik tarind. Näitab kel-
lele või millele on tegorus suunatud või
kelle, mille suhtes tegorus toimub. Lääne-
uurdes, näit. podaritti tälle (M) (Ariste 1974: 40)
'kingis talle', teizeli täs keik inotab (M)
(Ariste 1974: 8) 'teisele on taas tõsk vastik',
sis sai nōrikā eneli (Ra) (Ariste 1974: 119) 'sis
sai pruudi enesle', stop keikkile tapais-
netta (K) (Ariste 1974: 159) 'et kõigile piisaks
võtta', jo tälle tulti süred vaivad (M) (Aris-
te 1974: 13) 'juba hakkasid /=talid/ tal suu-
red valud', tõmma sille terveitā! (M) (Aris-
te 1974: 11) 'toome sille terweist', selli piti
essa podark (Ra) (Ariste 1974: 34) 'sellele pidi
ostma kingi', selli esetti sermu (Lu) (Aris-
te 1974: 40) 'sellele osteti sõrmus', tēn su. rma
enelli (M) (Kettunen ja Posti 1932: 2) 'tapan ene-
se', mille rissisa pajatti (Lu) (Ariste 1974: 20)

'mulle näakis ristüsa'.

1.5.4.2. Ainsuslik tarind idanurdes, näst.
tse. llē be. ssedane me. mmäG (J)(Adler 1968: 45)
'kelle juurde läheme sabrikuli', ko. rjāB ke. ittsi
e. netē (J)(Adler 1968: 50) 'kerjab neia endale',
mi. e. ttš te. ize. nē (J)(Adler 1968: 59) 'ma ütlen
teisele', tā. llē va. ssā pū. tuD (J)(Adler 1968: 62)
'jahtud temale vastu', tšā. mmē rō. tte ni.
e. li mi. ssē (J)(Adler 1968: 72) 'olin umbes küm-
neaastane', tšellē antse dengō (J)(Adler 1968: 38)
'kellele antakse raha', si. ssē vi. tsa (J)(Adler
1968: 42) 'mulle viis'.

1.5.4.3. Ainsuslik tarind kukkuse murdes,
näit. oke ep. tuarut, hänellā (Kittunen ja Pes-
ti 1932: 171) 'Oke ei tulnud talle', mis siā
missA pappia et tōnut (Kittunen ja Pesti
1932: 178) 'miks sina mulle preestrit ei
toonud', noisikk! sanomā hänellä (Kittu-
nen ja Pesti 1932: 169) 'hakkasiagi talle üt-
lema', hänellā jouhtu mēle (Kittunen ja
Pesti 1932: 160) 'talle tuli mulde'.

1.5.4.4. Mitmuslik tarind. Pronounenest
mitmuskes isnes harva, näit. läänemur-
des teizitē juellaz (M)(Ariste 1974: 8) 'õldakse
teistele', antagā nōrikke meile (S)(Ariste

1974: 90) 'aadhe pruut meile', kuu pallo
hailē vajja (Po > M) (Ariste 1974: 93) 'kuu pal-
ju neile on vaja (anda)'; idamurdles mi: kã
meile tu: eB (Z) (Adler 1968: 45) 'mis tuleb meile'.

Analoogseid näiteid pronouneni kasu-
taamise kohta teistes lähedastes sugulas-
keeltes saamas funktsioonis, näit. e. vaana-
ema mulle rääkis (Ariste 1978: 31), is hää
sauai minulle, jät hänel tänapään ei oo
aikaa (Junus 1936: 76) 'ta ütles mulle, et tal
täna ei ole aega', sm minulle soovis nau-
ru tuli (Kettunen 1943: 349) 'mulle tuli väga
vaer peale', nps hänne pot'st, se käusob
(Kettunen 1943: 350) 'talle tuleb post'.

1. 6. Allatiiv väljendab kavatsust,
eesmärki, otstarvet.

1. 6. 1. Mitmuslik tarind. Antud funktsioo-
nis näitab allatiiv, et kellegi või millegi
jooks midagi tehakse. Näit. lääkenurdeline
a meddē torokkoneile (Po > M) (Ariste 1974: 94)
elgu mis prussakalde, naiseile tüõze emmelti
(Po > M) (Ariste 1974: 96) 'naistele õunmulli ka',
idamurdeline siz ampailē panevad (Z) (Ariste
1974: 36) 'sis panevad hambaraha'.

1.6.2. Aikanselk tarind. Näit. läänemurde-
line meil pallo rahhā angetti nōrikellē (N) (Ariste 1974: 88) 'meil anti palji raha pruudile',
piti teha šenixalle vucca - čuutto (N) (Ariste 1974: 86) 'piti peiguhele laulatussärgi tegema',
esimein kannike leikatti nōrikellē (N) (Ariste 1974: 83) 'esimene kannikas leigati noorikule',
šenixā sugule nōrikka toi lahjad (du) (Ariste 1974: 103) 'peiguhele suguvõsale toi pruut
veined', panti rahā lahjeli anpais (Ra) (Ariste 1974: 33) 'panti lapsele hambaraha
/-hammasteks/; kukkusi mureltsne tän vaizessa
huvā porotnikā (Kettunen ja Posti 1932: 174)
'saan naiseli hea krae'.

Samas funktsioonis esineb allatiiv na-
teistes lähedastes sugulaskeeltes, näit. is lin-
nut toovat kolhozalle palzōa (Juhus 1936: 76)
'linnud toovad kolhoosile kani', om tava-
reille (tavareita varten) hyllyn tyhjennāa
(Kettunen 1943: 351) 'kaupadele (kaupade jaoks)
tühjendan küüli', vps sijoli paltšan joudu-
tan (Kettunen 1943: 351) idem.

ADESSIIV

Adessiivi tunnuseks radja keeles on -llä,
-ssa, -lle, -sse, -lä, -sa, l̄, ī, l, s. Näit.

pällä 'peal', puissa 'pundel'. Tunnuse -a ja -ä
 on vägagi sageli lausepoetilisest põhjustest
 kadunud. Näit. räguitti suure älellä 'kargiti
 suure häälega'. Sellised kujund on kõige is-
 loomulikumad jõgõpera murrahale. Idivad-
 jas on arunditud ka üksiku l-ga esine-
 vat adessiivi. Näit. epizera 'hobusega'.

Adessiiv on radja keeles produktiivne
 käänd. Vastab küsimustele kellel? millel? kus?
millal? Kohakaändena on põhikontstruktsioonis
 näidata kohta, kus või mille läheduses ollak-
 se, näit. kagra kargap, pessa 'kaer kasvab
 põllul'; märgib aegajat, näit. mit 'on üvā
lehmā 'mul on hea lehm'; peale nende
 tähistab ka val vahendid, millega mi-
 lagi tehakse, märgib aega, mil misiki
 toimub.

Nepsa keeles on adessiiv kokku sulanud
 ablatiiviga, sestõttu nepsa keele näidete pu-
 hul on tegemist adessiiv-ablatiiviga.

Karjala keeles on adessiiv mitte langenud allatiiviga ja käändena esineb adessiiv-allatiiv. Seda esinevad karjala keele näited nii adessiivi kui allatiivi funktsioonis. Sama võib öelda ka vadja keele kukkusi murde kohta.

Teistes läänemeresoome keeltes esineb adessiiv saamuti kui vadja keeleski.

1. 1. Adessiiv märgib kohta

tutud juhul märgib kohta, kus või mil-
le läheduses allakse, ligikaudset ümbreist,
kus tegevus toimub.

1. 1. 1. 1. Märgib ehituse ja majasadega
seotud kohta lääneaurdes, näit. nīlāl pesti (M)
(Ariste 1974: 161) 'põrandal pesti', tāma makkāb
laval (Ra) (Ariste 1974: 18) 'tema magab laval',
jeha vārājāl piṣṣ antā mātīṣ (M) (Ariste 1974: 184)
'igal väraval peab patlu tunnistama', ma-
kāz iḥel lavazella (M) (Ariste 1974: 138) 'magas
iḥel lavatsil, pōri čehs permannolla (Ra)
(Ariste 1974: 113) 'kurle [=pōri] keskpõrandal'.

1. 1. 1. 2. Märgib ehituse ja majasadega
seotud kohta idaurdes, näit. sa-vahsinika
tāma si-āllā li-ṣiB (Y) (Adler 1968: 26) 'lau-
dil seal ta on (lamab)', ma-kkausenna
i-sub mē-ṣ (Y) (Adler 1968: 70) 'voodil istub
meis', tsīma-pīrga eli lavalla (Y) (Ariste
1974: 121) 'kümapirukas eli laval'.

Samas kontekstis esineb adessiiv ka
teistes lähedastes sugulasceletes, näit. laps
ostas väraval, su poikaa seisoo pöydällä

(Sitälä 1890: 54) 'pois seisab laual', is katol
istuu varis (Junus 1936: 47) 'katusel istub va-
res', kirj lindu istub puna aksalla (Stepa-
nov 1936: 27) 'lind istub puna aksal', nps lämsu-
tan jängeit pätsis (Kettunen 1943: 316) 'segi-
dan ahjul jalgu'.

1. 1. 1. 3 Märgib majapidamustarklid,
vajalikke esemeid jms.

Näit. läänemurdes, eli tehtü figurat kursi-
leiväl (Lu) (Ariste 1974: 100) 'eli tehtud pulmaleivale
vigurid (peale)', istuti pärjäl (Lu) (Ariste 1974: 101)
'istutid päril', ližib makauzel (Pu) (Ariste
1974: 149) 'lamab asemel'; idamurdes näit.
trä-kizeß re. hteresse (T) (Adler 1968: 91) 'pragi-
seb pannil'.

Analoogseid näiteid näib luua teistest
lähedastest sugulaskeeltest, näit. e käi-
bes nõndis taldrikul, is leipä ja lusikat
ollaa jo kameel (Junus 1936: 48) 'leib ja lu-
sikat on juba laual', kirj knüiga reago,
stolalla (Stepanov 1936: 27) 'raamat lamab laual',
om illalla hirsillä istui pihalla (Kettunen
1943: 315) 'öhtul istus õues palkkõl', nps ehto
parzil istü, posõ (Kettunen 1943: 315) idem

1.1.2. Märjib kohanime või pärisnimega
seotud kohta.

Näit. läänemurdes menin kauräl merell elin
seickärtöl (Lu) (Ariste 1974: 40) 'lähsia elin kau-
gel merel Seitskaril', leci zarodal tötä (M)
(Ariste 1974: 137) 'legi tehases tööd', jegeperäl
on röci rissi (Lu) (Ariste 1977: 27) 'jögöperäl
on rootsi rüst'.

1.1.3. Adessiiv näitab elamäärasemat
kohta, koha lähedust, suunda

1.1.3.1. Märjib tehiskohta, matmispai-
ku jms.

Näit. läänemurdes: avval bellu mitäi (R)
(Ariste 1974: 157) 'haval pelaud midagi', leci
kert eli kalmsil (P) (Ariste 1974: 156) 'teine kord
eli kalnuistul'; idamurdes: ku jak i ssu-
zimm (T) (Adler 1968: 42) 'istumine tänaval'.

1.1.3.2. Märjib looduslikku kohta, piirna-
rorme, näit. läänemurdes: elit pellol (Ra)
(Ariste 1974: 156) 'elid põllul', eläko valla vaini-
jeilla (Ra) (Ariste 1974: 112) 'ega valla vainul',
jönittin kujalla (M) (Ariste 1974: 39) 'jooksleb õues',
nöl särel piöttürivä (Lu) (Ariste 1974: 25) 'sal-
saarel peatusid', röci laivat täll ellä särella (Lu) (Aris-
te 1977: 25) 'röci laivat tällä ellä särella'.

'Reetsi laavad on siin saarel'.

1. 1. 3. 3. Märgib looduslikku kohta, pinna-
vermel, näit. idanurdes: kuivatimurde
ta rassa da ni tulla (T)(Adler 1968: 108) 'kuiva-
tanime aias ja nüdul', nurmella on tõže
kahni tšivvica (T)(Ariste 1974: 10) 'nurmel en
ka kaks kivi', liugup kailis sume mättäkil
(T)(Adler 1968: 39) 'laste liugu lumekiinkaol', pro go-
vasse nõ red i sutattud (T)(Adler 1968: 53) 'kar-
jatul on neopaar istuma pandud'.

Samas funktsioonis esineb adessiiv sa-
teistes lähedastes sugulaskeeltes, näit.
e merel möllas tornu, is jellast kasvaa
kagraa (Junus 1936: 47) 'jõllul kasvab kaer',
kij harakka kocciv dorogalla (Stepanov
1936: 30) 'harakas hüppab teel', su jär-
vella arat suured laineid (Kittunen 1943: 316)
'järvel en suured laineid', aps pihl kasvab
iknavaas (Kittunen 1943: 317) 'pihlakas kas-
vab õues'.

1. 1. 3. 4. Näitab postpositiividega märgi-
tud kohta, koha lähedusest

Näit. läänemurdes: ema siž lažē vacā
pāl niku nārib grīzā (Ra)(Ariste 1974: 47) 'ema

nagu närib mis lapse kõhu peal kõhuralu',
nillä pällä (H)(Ariste 1974: 13) 'põrandal',
rihē pällä elä (Lu)(Ariste 1977: 15) 'ela lakas',
kelmē ēivē pāl eli vettā (Lu)(Ariste 1977: 20)
'kolmel kivil eli vett', elāp siēl rōci kalmā
pāl (Lu)(Ariste 1977: 27) 'elab seal restsi kal-
mistu /-peal/kahal'; idanurdes, näit. mi. ggā
pā. l ma. karimen (J)(Adler 1968: 25) 'mille peal
maganime', eli ühhe kainnalla (J)(Ariste
1977: 10) 'eli ühe kaenla all', e. skeje pā. llā (J)
(Adler 1968: 27) 'õlgede peal'.

1. 1. 3. 5. Näitab adverbiga märgitud kohta

Näit. läänemurdes: alla on suur liipä a
põällä on pienepi (L)(Ariste 1974: 63) 'all on suur
leib, aga peal on väiksem', siēll eli kanaanu-
nā i veita (Lu)(Ariste 1974: 16) 'seal eli kana-
muna ja veid', siēll eli pīmā vai bolu (H)
(Ariste 1974: 13) 'seal eli püma, vei polnud', a
tserikko pällä (H)(Ariste 1977: 19) 'aga hirik (eli)
peal, järvi on alla (H)(Ariste 1977: 27) 'järvi on
all'. idanurdes näit. si. ällā eli pū. l. unal
(J)(Adler 1968: 58) 'seal elid õunad'.

1. 2. Adessiiv näitab olukorda

Antud juhul märgib adessiiv kellegi või millegi seisukorda, milles viibitakse.

1. 2. 1. Näitab olukorda. Näiteid ilma possessiivafiksita. Läänemurdes: ku lēb näcūvällä (Lu) (Ariste 1974: 8) 'kui en näha /-nähtaval/'; idamurdes: pro-kostisse lē-žiB e-inā (I) (Adler 1968: 115) 'kein lamab kaares'; kukkuri murdes: nelläl jassasA tuli (Kittunen ja Pesti 1932: 154) 'neljal jalal tuli'.

1. 2. 2. Samas funktsioonis. Näiteid possessiivafiksi eninemisest.

Tänapäeva radja keelest on possessiivafiksad kadunud. Säilinud on nad ainult rudimentidena, peamiselt adverbides ja mõnedes pronomenites. Käsitletud materjalis tuli neid siiski ette, näit. läänemurdes: meikasäcäip cūllellä (Lu) (Ariste 1974: 55) 'mõni käib küljeli', neisti pelvillä emä i isä ette (Lu) (Ariste 1974: 105) 'laskusid /-tõusid/ põlvili ema ja isa ette', vättäs silmät cūllillä (Lu) (Ariste 1974: 86) 'vaadatakse silmad punnis', uiē elen jo tõmizillä (Ra) (Ariste 1974: 17) 'ma olen

juba maha saamas', lööp pargē bokallā (L)
(Ariste 1974: 71) 'lööb pargē kamauli'; idamur-
des: nī tā-mā pa-inūssā (J) (Adler 1968: 27) 'ta
oli kammargil'.

1.3. Adessiiv näitab rahvahoguseid ja
järeldusi

Selle puutlõuaga märgitakse ka töö-
ja tegemislohkordi, samuti kehvikuusi, need
käinud ja elanud.

Näit. lääremurdes kurgilla tancitā (Lu)
(Ariste 1974: 107) 'pulmalivapool tantsitakse', tõõ-
onku eli tubakilla (Lu) (Ariste 1974: 104) 'tõõru-
ku sugulased olid tubakail', kui issu netse-
rinal (Po > M) (Ariste 1974: 93) 'nagu [=kuidas]
istus lahkumisõhtul'.

Analogselt kasutatakse adessiivi ka teis-
tes lähedastes sugulaskeeltes, näit. e tant-
supool eli palji neori, see niina praasni-
kalla elin Sadvehes ja jain olutta
(Kettunen 1943: 319) 'niina elin Sadvehes pool
ja jain õlut', aps niina praanika elin
sadvehes da jilin orut (Kettunen 1943: 319)
'idem'.

1.4. Adessiiv tähistab vahendit, abinõu

Selles kvantiteedis näitab adessiiv mingit abinõu või vahendit, millega midagi tehakse või mille abil midagi saada saadetakse, saanti märgib sõiduvahendit.

1.4.1. tiinsuslik tarind läänemurdes.

Näit. kuilla cāzillā tappē kahnā (M) (Ariste 1974: 150) 'tappis kanna esma käega', risitatti staroškas sējāl uel (M) (Ariste 1974: 27) 'risitati kellanukemajas seoja vega', kelmel kaivri ehzāl (Ra) (Ariste 1974: 115) 'kelme ka-seksaga', rätel silmāt tsīn katetti (L) (Ariste 1974: 68) 'rätiga kaati silmad kinni', nellāl tsäl (L) (Ariste 1974: 63) 'nelja käega', sel livāl siunatti (Lu) (Ariste 1974: 107) 'selle livaga õnnistati', lū evessa kulta-rōzgalla (Lu) (Ariste 1974: 108) 'löö hobust kuld-pütsaga', elgel tsāriās tsīn (P & M) (Ariste 1974: 93) 'õlgedega seotakse / = hääritaluse / kinni', tuli lautil kodgōs ūli (Lu) (Ariste 1977: 9) 'tuli parvega Kõtkost üle', a. nua misse suzikassa ru. oppā (R) (Kittunen ja Pesti 1932: 18) 'anna mulle lusikaga putru'.

1.4.2. Kiiruslik tarind idamuudes

Näit. ni-ob ni-hmēssa, veddēB jo-donna (7)
(Adler 1968: 91) 'sob nūdiga, määritē pēdiga',
mu-iskāB ni-kahtē o-šēssa (7) (Adler 1968: 118)
'luiskab mikati lūmuga', tōi-hvāsa vē-llā (7)
(Adler 1968: 112) 'kewa rēga', se-nelē sa-ppian
nī-n i vi-skāB (7) (Adler 1968: 112) 'selle laki-
daga nūi vīskabki', tū-lmālā vē-llā va-sē
(7) (Adler 1968: 89) 'külma rēga kastin', ve-taB
se-ikkāB ku-rahsessa ka-sta vē-ita (7)
(Adler 1968: 64) 'rōtab lōikab nōaga sēda rōid',
drūska nēssi rōskavarrella (7) (Ariste 1974: 122)
'peinpoiss tōstis (iiles) pūtsavarrega', jalgalla
annetti pange mū (7) (Ariste 1974: 123) 'jala-
ga lōōdi [=anti/ mēōda pange', ve-ssāse
nō-zgēse nā-tte (7) (Adler 1968: 49) 'tōstitalise
pūtsaga rātt', nā-tüllā ke-hnossa ka-ttās (7)
(Adler 1968: 48) 'kaetalse kuhva nartuga',
ke-pillā a-hjō sa-utā mū lū-āsi (7)
(Adler 1968: 45) 'kūpiga lūiakse vastu ahju-
pelti', tēn sumesre vīzgon (7) (Adler
1968: 39) 'kes lunega lookit', rege-sa
ve-itteveD (7) (Adler 1968: 37) 'nōega mää-
rivad'.

1.4.3. Ainsuslik tarind kukkusi murdes

Näit. vā karkaižē paigā ihalla (Ariste 1977: 8) 'üksnes linase sārgi varrukaga',
hānē kailē lb rohtind kulakal kettā
lūvā (Ariste 1977: 8) 'ta ei tohtinud nāega,
rusikaga kedagi lūia'.

Samas funktsioonis esineb adessiiv ka
teistes lähedastes sugulaskuutes, näit. is kolozois
nijāt koryataa kombainaal (Junus 1936: 78)
'kalheosis keristatahse niji kombainiga',
mij tādā huvostja hiān pergar vicalla
(Stepanov 1936: 28) 'nda oma hobust ta lööb vitraga',
sm seusein tiheällä sulalla (Littunen 1943: 320)
'sõelusin tiheda sõelaga', mps segiõh rakkui
segiä (Littunen 1943: 320) idem.

1.4.4. Mitmuslik tarind läänemurdes.

Näit. neil degoiil (2) (Ariste 1974: 66) 'nende
rahadega', vāittāz ain keppilõil murkkia
miõ (D > M) (Ariste 1974: 93) 'tõmmatahse /- mee-
tahse /ikka keppidega mööda nurki'.

1.4.5. Mitmuslik tarind idanurdes

Näit. poltarišnikoilla rikotti lätka (7) (Ariste

1974: 121) 'vöökopikalistega lõhuti hauss',
umaleilla tētā sōritetti (T)(Ariste 1974: 122)
'chiti teed humalatega', neilla tsiviloilla
krepostia murtā tahte (T)(Ariste 1977: 10) 'tah-
tis nende kividega kindlust lõhkuda', ka. tetti
ka. ttoa e. ngesse (T)(Adler 1968: 114) 'karti na-
tust ölgidega', a. ngoro: nē tā. s pu. issās (T)
(Adler 1968: 112) 'hangudega taas puistatakse',
pri. moxneissa ta. petti ē. llā (T)(Adler 1968: 109)
'keetidega peksti ennemalt', i. uhsi: nne ka. tuun
(T)(Adler 1968: 74) 'puustega katab', a. ngōmmar
ka. nneils ke. ppilõilla lū. āG (T)(Adler 1968: 54)
'hakkasime seda konna keppidega lõõma',
si. āllā nē. D ja. skoroiše poddadūt (T)
(Adler 1968: 49) 'seal lüüakse need jalgadega
(ümber), vi. xgetas ka. neili de. ngonna (T)
(Adler 1968: 48) 'visatakse nende rahadega'.

1. 4. 6. Tähistab sõiduvahendit

Näit. läähenurdelone menel epezet talti (du)
(Ariste 1974: 101) 'mitme hobusega taldis',
ajetā rissimā siimeizel epezella (du) (Aris-
te 1974: 108) 'sõidutatakse ristilma esimesel
hobusel'.

Samas funktsioonis kasutatakse ades-

süüri' ka teistes lähedastes sugulaskeeltes,
näit. is velosipedal külele pääsöö mänömää
(Junus 1936: 78)' jalgrattaga pääseb kiiresti
minema', sm lotjalla kuljetaan (Kettunen
1943: 322)' sõidetakse lodjaga', nps soimas
ajetas (Kettunen 1943: 322) idem.

1.5. Adessiv tähistab keelt

Antud funktsioonis esines adessiivi vähe.
Funktsiooniga märgitakse keelt, milles suhel-
datakse, näit. läävenurdeline podruškat si
laulāz venāi tsēlēl (S-M) (Ariste 1974: 89)
'siis pruutneitsid laulavad vene keeles'.

Samas funktsioonis liiab adessiiv ka-
putaanist ka teistes lähedastes sugulas-
keeltes, näit. sm kirjansa hän kirjoitti
saksan kielellä (Setälä 1890: 58) 'ema saa-
matu kirjutas ta saksa keeles', nps
ištšēs keles minei sanuid hotkašt'i
(Kettunen 1943: 325) 'ema keeles sa ütlesid
mulle nobedasti'.

1.6. Adessiiv tähistab aega

1.6.1. Tähistab aastaaja läänemur-
des. Näit. suvel en akkuhad avē (P)

(Ariste 1974: 149) 'suvel on aknad lahti',
čizāl on pidro, a talvel on nikkul (La)
(Ariste 1974: 53) 'suvel on putripäev, aga
talvel on nigulapäev', raggad aia talvel
tõmma rikkē (M) (Ariste 1974: 44) 'rangid
toome talvel ikka tuppa'.

1.6.2. Samas kvartsaonis ida- ja
kukkusi murdes. Näit. ta. vessa (T) (Ad-
ler 1968: 76) 'talvel', tu. ed ko. tto to. lko
su. vessa (T) (Adler 1968: 107) 'tuled koju
ainult suvel'; Kukkusi murdes näit.
kezallā rohollā pāzēB (Kettunen ja Pas-
ti 1932: 167) 'suvel pääseb rohule', siz. üks
kertā kezallā (Kettunen ja Pesti 1932: 158)
'ükskord suvel'.

Analoogid näiteid ka teistest lähe-
dastest sugulaskultest, näit. e suvel
sadas palju, is talvel mia mään
linnaa (Juhus 1936: 46) 'talvel ma eä-
hen linna', kirj talvella ajellak
rejellā (Stepanov 1936: 27) 'talvel sõide-
takse reiga', sm nyksyllä on suuret
tunnet (Setälä 1890: 57) 'sügisel on suu-
red tunded', vps touvon nuignoi, töed
l'ämböil (Kettunen 1943: 327) 'talvel sõid

hommikust tuli valgusel'

1.6.3. Neomen esineb partitiivis, teema es-
alv arv- või aserõna adessiivis. Läänemur-
des, näit. kelmettomal päivä (L) (Ariste 1974: 158)
'kalmandal päival', ühessämäl päivä (L) (Aris-
te 1974: 159) 'ühhesandal päival', keik senel
ehtagoa mennäz kottösi (L) (Ariste 1974: 88)
'kõik lähedal sel õhtul keji', lahsi rise-
tätti esimeizellä pühkä (Lu) (Ariste 1974: 32)
'laps ristiti esimesel pühapäival', teizel päi-
vä menti vesile (La) (Ariste 1974: 118) 'teisel
päival mündi velle'.

1.6.4. Idavadjä ja kukkusi murdes.
Idavadjä näit. esimeizellä päivä mennäse
töüllä (T) (Adler 1968: 38) 'esimesel päival neta-
nahse külla', teizelen päivä (T) (Adler 1968: 24)
'teisel päival'

Kukkusi murdes näit. toizen hommikka
(Kettunen ja Pesti 1932: 169) 'teisel hommik-
kul', sellä samas sekunttsia (Kettunen ja
Pesti 1932: 153) 'sel samal sekundil', esimäi-
zel päivä (Kettunen ja Pesti 1932: 152)
'esimesel päival', korunnaneassa hommikka
(Kettunen ja Pesti 1932: 169) 'kelmandal
hommikul'.

1.4. Daativadverbiaalae adessiiv

Nagu teistegi väliskohakaändis, on ka adessiivis sagedaseima esinevusega. Kogutud materjali hulgas oli palju näiteid antud funktsioonis. Et need esaliselt kattuvad, on need teise võetud valikuliselt.

1.4.1. Noomeni kasutus

1.4.1.1. Näitab emajät, kellel midagi on. Läänemurdes, näit. mikä eli nōrikal pāzā? (La) (Ariste 1974: 119) 'mis oli pruudil peas', kahs druškā eli zenixāl (La) (Ariste 1974: 119) 'peigmehele eli kaks peigpoissi', riisit kaglaz zenixāl (Lu) (Ariste 1974: 101) 'peigmehele (alid) ristid kaalas', etti nōrixolla on aika (M) (Ariste 1974: 88) 'et noorsool on aega', eli mo-koma niku valkea čimto lahjella (M) (Ariste 1974: 19) 'eli niimugune valge sark lapsel', ühell eli leipä čälz, a emäll eli sbrāza (Lu) (Ariste 1974: 105) 'ühel eli leib käes, aga emal eli pühane', ineharizell on enči (M) (Ariste 1974: 164) 'inimesel on hing', ämmäl kõik elli veti-meD (Lu) (Ariste 1974: 136) 'ämma käes elid kõik võtnud', niini māmēl eli ükste-ssimeet las-

sa (ka) 'nime emal eli' üksteist last',
sarvel eli lehma nanna ecaa (ka) (Aris-
te 1974: 42) 'sarvel eli lehma nisa etsas',
sugulla on pelevat tsünteliät tsä^{te}zä (K)
(Ariste 1974: 158) 'sugulastel on põlevad nina-
lad käes'.

4. 4. 1. 2. Näitab omajät. Idanurdes,
näit. jä. nchelle ne. llä ja. nka (J) (Adler 1968: 34)
'jänesel neli jalga', si. kosois on svi. nkeD (J)
(Adler 1968: 88) 'sigadel on näänepõletik',
ne. lle nu. rkkä on na. verra (J) (Adler 1968: 48)
'laual on neli nurka', ne. hilä kane. sho
si. repiêD a na. izisè pē. nepiG vi. kahtêD (J)
(Adler 1968: 116) 'mestel muidugi suuremad, aga
naistel alid väiksemad vihatid'; Kukkusi
murdes: eli heilä kirjova kana (Kittunen
ja Posti 1932: 178) 'neli eli kirju kana'.

Aanalogselt esineb adessiiv ka teistes
lähedastes sugulaskeeltes, näit. e emal
on homme ninnipäev, is meijen sekretta-
ril on hura maisto (Juhkus 1936: 97) 'nii
sekretäril on hea maitse', kirj diedolla on
seicemenkymmendä ruotta (Stepanov 1936: 27)
'taat on seitsmekümne aastane', su kur-
jella on pitkät jalat (Kittunen 1943: 330) 'ku-

rel en pikad jalad', nps živatas, om
lekkei (Kettunen 1943: 331) 'leomal on kop-
sud'.

1. 4. 1. 3. Näitab kellel või millel midagi
juhtub. Läänemurre. Näit. ko lahzilla en kei-
ratauti (La) (Ariste 1974: 48) 'kui lastel en kee-
raviga', vanalla neizeb ahissama (M) (Aris-
te 1974: 43) 'hakkab vanal (vindu) ahistama,
tänimä tila on nörikel čin (M) (Ariste
1974: 85) 'tema koht on prundi hõiratud,
herral ko eb näütlinnu nörikke (Lu) (Aris-
te 1974: 129) 'kui harral neorik ei meeldi-
nud', etti lahzel napamauttsi meneb lah-
zel ümpär kagla (Pu) (Ariste 1974: 7) 'et
lapsel lähb nabaräät, lapsel ümber kae-
la', netetti lahzel arjase (Lu) (Ariste 1974: 39)
'lapsel võtti harjaseid', sigal nirkõ kui-
vatti (M) (Ariste 1974: 44) 'sa [=aal] kārss kui-
vatati', lahzel ko eli üd-itku (Pu) (Ariste
1974: 44) 'kui laps äösel nuttis [=eli öine nutt],
mehel eli jo tein nain (Lu) (Ariste 1974: 15)
'mehel oli juba teine naine'; idamurre,
näit. po igesae sü. utüje ka hsi tü. tärtä (S)
(Adler 1968: 67) 'pojal sündis kaks tütart'.

Samalnadseid näiteid ka teistest lä-

hedastest sugulaskulttest, näit. e õel su-
ri poig (Ariste 1948: 33), su eduskunnalla
ei aikaisemmuin ollut esityseikeutta (Setä-
lä 1890: 56) 'eduskunnal ei olnud varem esi-
tusõigust', ups akas mužik ine kod'is
(Kettunen 1943: 331) 'eidel ei ole mees ho-
dus'.

1. 4. 2. Pronomeni kasutus

1. 7. 2. 1. Näitab emafat, kellel midagi
on. Läänenurdes näit. ebe. lli täl ühtäci
naissa üt (Lu) (Ariste 1974: 128) 'tal polnud
ööel ühtli naist', tšil miltin tō (Lõ)
(Ariste 1974: 140) 'missugune töö kellelgi',
nät ko täll, en raskas kannecči (M) (Ariste
1974: 8) 'näid kui raske on tal rasedus',
menikkaill, en mokoma buinei pojo (M) (Aris-
te 1974: 14) 'mõnel on misugune kangekael-
ne poiss', täll, en pēhet cāed (M) (Ariste
1974: 22) 'tal on väikesed käed', meill, en
striteniivā (Lu) (Ariste 1974: 30) 'meil on üüin-
lapäev', sit ke äprijätä? (M) (Ariste 1974: 39)
'sul pole häbi', čel on paha lõnto, selli
lassa eb näütetlū (Lu) (Ariste 1974: 40) 'kel-
lil on halb iseloom, kellele last ei näida-
tud', tāmäl, en eana sermuž (Po > M) (Aris-

te 1974: 94) 'tal en oma sõrmus', čel nūtā
vairatti (M) (Ariste 1977: 12) 'kellul mis valutas',
mi. sa. on rā. tte si. lnuillā (J) (Kettunen ja Pes-
ti 1932: 10) 'mul on rätik silmil'.

Idanurdes, näit. eli nā. itā pa. llo
me. illā (J) (Adler 1968: 63) 'eli neid palgi meil',
o. n ko. rdunoiče me. ilā tšü. lāzā (J) (Ad-
ler 1968: 54) 'meil külas on rõidu', tšē. lē.
ū. vā tšē. lli ke. knob eli (J) (Adler 1968: 24)
'kellul hea, kellul eli vilitsangi'.

1. 4. 2. 2. Näitab isikut või eset, kellul
või niilil midagi juhtub

Läänemurdes, näit. tšēl eli vajā tātā,
žāli (Pu) (Ariste 1974: 156) 'kellul eli tast kahji
/-pundu/', menikkāl annetti vū (Lu) (Ariste
1974: 105) 'mõnedele anti rõõ', kummāl elti
peigad (Lu) (Ariste 1974: 100) 'kellul olid pojad',
leppurad nāil keikiē (Po > M) (Ariste 1974: 94)
'neil kõigil lõpevad (rahad)', teil müvvāz
huorta ehvā (Po > M) (Ariste 1974: 92) 'teil
müüakse noort õhva', tšēt tšēl tultti (M)
(Ariste 1974: 83) 'kus kellul tuli', meillā
nōriikka jalgā murti (M) (Ariste 1974: 21)
'meil noorik murdis jala', tāll en obrāza
kās vetettu (Lu) (Ariste 1974: 109) 'tal on püha-

ne kaasa võetud', meil laulotti seikko-
lassi (Ra) (Ariste 1974: 111) 'meil lauldi' iku-
ri' kelles'.

Idanurdes, näit. tõ. llä mi. tä va. iratti
(J) (Adler 1968: 24) 'kellul mis valutas'.

Analooogilt esineb adessiiv ka tüütes
lähedastes sugulaskeeltes, näit. e terl
sünnib tütar (Ariste 1948: 33), sm teillä
nielä lehmä yhä ei ole tüne (Kettunen
1943: 330) 'teil ei ole lehm ikka veel tüne',
nps teil' vuu lehm golu i kändi, tõ₂
(Kettunen 1943: 330) 'idem'.

ABLATIIV

Ablatiivi tunnuseks radja keeles on -sta, -ltä, -ste, -tte, -st, -lt. Näit. mästa 'maalt', miltä 'mult'. Lausefonetiliselt või kulavermina võib esineda ka -st, -lt. Näit. tält tšüütti 'temalt küsiti'. Eriti võivad esineda sellised vormid Joepära murrakus. Samuti võib seal esineda lõppvokaali -a ja -ä asemel e ja e. Näit. trässilte 'kätelt'.

Ablatiiv vastab küsimustele kellelt? miltelt? kust? Põhiliselt väljendab ta elusolendi millegi puudumist, millegi varjamist. Näitab iset või olevust, kellelt midagi saadakse või lähtub, või kelle kahjuks midagi sünnib. Kehakäändena näitab ablatiiv liikumist teatud kohast.

Sepsa keeles ablatiiv valdi käändena puudub, see on kokku sulanud adessiiviga. Seetõttu on sepsa keele väidete puhul tegemist adessiiv-ablatiiviga. Sageli lihtub postpositiivse jäi, mis on muutunud käändetõpuks. Teistes läänemeresoome keeltes on ablatiiv käändena olemas.

1.1. Ablatiiv näitab kohta

1.1.1. Neomenid ablatiivis. Näitavad kohta või pinda, millelt midagi võetakse või kust tullakse

1.1.1.1. Läänemurdes, näit. tulep kujalt kottõ (M) (Ariste 1974: 94) 'tuleb õuest tuppa', tulebe äjani mereltä (La) (Ariste 1974: 113) 'tuleb vaid mu äi merelt', tulti nurmelta kottõ (M) (Ariste 1974: 135) 'tulli põllult kogi', rahko korjāB mält (S) (Ariste 1974: 90) 'kerjab raha põrandalt', aja vällä epen lautilt (La) (Ariste 1977: 9) 'aja ära hobuse parvelt', izās tōb tōisilta mailta sille massomasia gasnitsoja (Ahlgvist 1859: 114) 'isa toob teiselt maadelt sülle uusi kingitusi'.

1.1.1.2. Idamurdes, näit. ka..toD ri.B ka..tto:ro:ista po.izege (J) (Adler 1968: 67) 'katused vüb katustelt ära', a kē.s me..reltä (J) (Adler 1968: 66) 'aga kui (pühub) merelt', mü.D to.lko e.läl lä..hem ma..kkaussente (J) (Adler 1968: 101) 'müüd ainult ära tule asemelt', ka.ive li.hmältä va.zikkä (J) (Adler 1968: 95) 'koukis lihvalt vasika', li.žankēsta me.ni ä.höjäle (J)

(Adler 1968: 26) 'ahjupingilt läks ahju peale',
pühtsiäk piti mälta lõvalla (J) (Ariste 1977: 123)
'pidi põrandalt luuaga (ära) pühkima'.

1.1.1.3. Kukkusi murdes, näit. nellä mēs
ladvalt occi (Ariste 1977: 8) 'neli meest võttis lad-
vast', hän occi tüveltt üksinnä (Ariste 1977: 8)
'ta võttis tüvest üksi'.

Analoogselt enise ablatiiv ka teistes lähe-
dastes sugulaskuultes, näit. e mehed tulid
merelt, is möö tulimaa pellolt mööhää
(Junus 1936: 79) 'me tulime põllult hiiä',
kyj Petja ottä kniigan stolalda (Stepanov
1936: 29) 'Petja võttis laualt raamatu',
sm suurelta matkalta tuli (Kettunen 1943: 332)
'tuli suurelt reisilt', ops surō teupä tul'
(Kettunen 1943: 332) idem.

1.1.2. Adverbid ablatiivis. Märgivad sa-
muti kohta või pinda.

1.1.2.1. Läänemurdes, näit. a pöält ko-
peikkoikā (L) (Ariste 1974: 63) 'aga pealt (tehakse)
kopikatega', tei siältä kirstu (M) (Ariste 1974: 84)
'toi sealt kirstu', siältä lehmät karja ajā (M)
(Ariste 1974: 137) 'sealt lehmad karja ajama',
rakura.t mält tuliti (Lu) (Ariste 1977: 9) 'just
sealt tuli'.

1.1.2.2. Idanurdes, näit. siis siälte taas
tulakse (J) (Adler 1968: 49) 'siis sealt taas tullakse',

si. ätte pa. rivoistõ ü. hsi vi. zgoB (3) (Adler 1968: 111) 'salt paraalt üks viskab'.

1. 1. 2. 3. Kukkusi murdes, näit. ott'si hüvä
hüvä pois pältä (Kettunen ja Pesti 1932: 163) 'võttis

hea kasuka seljast ära, hüppäs pois pältä
(Kettunen ja Pesti 1932: 165) 'hüppas pealt ära',
ellis siltä jössud (Kettunen ja Pesti 1932: 171)
'üks salt jooksnud', repo hüppäs pältä rällä
(Kettunen ja Pesti 1932: 174) rebane hüppas pealt
maha'.

1. 1. 3. Postpositioonid ablatiivis. Näitavad
kohta rei pinda.

1. 1. 3. 1. Läänemurdes, näit. jegē alta kai-
netti kodu (du) (Kriiste 1977: 25) 'jõe alt kaevati

käik', nain üppi izä opezest pä. ltä vä. llä (2)
(Kettunen ja Pesti 1932: 16) 'naine hüppas varem
hobuselt maha'.

1. 1. 3. 2. Idamurdes, näit. lä. heB ä. hõpälte
(3) (Adler 1968: 42) 'tulib ahja pealt', ku. hja pä. lt
(3) (Adler 1968: 116) 'kuhja pealt'

1. 1. 3. 3. Kukkusi murdes, näit. küzenn a. st
sai rätit. kätte (Kettunen ja Pesti 1932: 180)
'knuuse alt sai rüüdid kätte'.

1. 2. Näitab töö- või tegevusolukorda.

Nälgendab lahkumist millegi juurest, töölt või tegevuselt.

1. 2. 1. Läänemurdes, näit. ku tullaz veziltä, üz niirikolē tähsias... (M)(Ariste 1974: 96) 'ku tullakse meelt, siis kästakse pruudil...', tallas kairvölt (S)(Ariste 1974: 91) 'tullakse kairvölt', veziltä tallas kotto (M)(Ariste 1974: 86) 'meelt kogi tullakse'.

1. 2. 2. Idamurdes, näit. tü. ltä mu. rtõi-nare tu. evaD (J)(Adler 1968: 23) 'tulevad töölt hommikuvinele', tüB tü. ltä kotto (J)(Adler 1968: 78) 'tuleb töölt kogi'.

Analogne on esinevus ka mõnedes teistes lähedastes sugulaskultes, näit. e tulea töölt ja puhkan veidi, nps radospei turen i veren i heggäntän (Kettunen 1943: 333) 'tulea töölt ja panen pikali ja puhkan'.

1. 3. Näitab suhet

Nälgendab suhet millegagi või millessegi, näit. läänemurdeltna tšüzab imeltä i otsestralta (B & M) (Ariste 1974: 95) 'palub nime ja isanime pidi',

kuttsuaz imeltä larvā tūvve (Po > M) (Ariste 1974: 94) 'kutsutakse nimepidi larva juurde'.

Näiteid samasugusest esinemisest teistes lähedastes sugulaskeltes, näit. sm vain ristimänimeltä kutsuvat (Kettunen 1943: 335) 'kutsuvad vaid esine järgi', vps tolko minō kutsuvad (Kettunen 1943: 335) idean.

1. 4. Agentablatiiv

Näitab isikut või eluvest, mille poolt on midagi korda saadetud, osutatud, näit. läänemurdeline annetti puidnata herralta (L) (Ariste 1974: 65) 'anti mõisahärra poolt kaasarava', ženixall on emält muna annettu (L) (Ariste 1974: 69) 'peigmehele on ema poolt antud muna', annetti rahā ženixā pōlta (Ra) (Ariste 1974: 116) 'anti raha peigmehe poolt'.

1. 5. Daativadverbiaalne ablatiiv

Daativadverbiaalne ablatiiv esines tehistides sageli. Kujuhes suurimaks rühmaks nagu allatiivi ja adessiivigi puhul. Ablatiivis täidab ka kaht funktsiooni.

1. 5. 1. Näitab kellelt midagi lähtub, kellelt midagi saadakse või küsitakse

1. 5. 1. 1. Läänemurdes, näit. tsüütti ženixā sugulta (Po > M) (Ariste 1974: 96) 'küsi peigmehe suguvõsast', vetab näilt podruškaD (Po > M) (Ariste 1974: 94) 'võtab neilt padjad', emält i'li sesarelt vetab (Po > M) (Ariste 1974: 94) 'emalt või õelt võtab', čüüB tüttreltä (M) (Ariste 1974: 88) 'küsi tütrelt', jahzab ženixalt jalgõ (M) (Ariste 1974: 82) 'teeb peigmehele (ühe) jala lahti', vetti rissimält tsüütü (L) (Ariste 1974: 71) 'võttis ristiemalt särki', čen näci lahjelt esi-meizē ampā (Ra) (Ariste 1974: 48) 'kes nägi (estmesena) lapsel hammast', čüütti ain jūwä-lalta apia (M) (Ariste 1974: 15) 'paluti aina jumalalt abi', ženixā rissimält čüütä okräza (Lu) (Ariste 1974: 109) 'küsitakse peigmehe ristiemalt pühane', čüü šwēdā kunikälta (Lu) (Ariste 1977: 24) 'palus Rootsi kuningalt'.

1. 5. 1. 2. Idamurdes, näit. tsü. sü ke. i... jü. kkaizē: nta tšē. n mi. tä tä. B (J) (Adler 1968: 33) 'küsis igalt, kes nida teab', tšē. lta mi. tä tä. gossivāD (J) (Adler 1968: 53) 'kellelt nida said kätte', tä. mā i. nehmī: ziltā o. n vē. huk (J) (Adler 1968: 64) 'tema on inimestelt võetud', ve. tab ke. i. tsiste pi. mā (J) (Adler

(1968: 63) 'rõtab kõigilt püüa'.

1.5.1.3. Lakkusi murdes, näit. küürik re-
rolta (Kettunen ja Pesti 1932: 174) 'küürik re-
baselt', meni minä puteli viina (Kettunen
ja Pesti 1932: 170) 'läks minult pudel viina',
küüsi selt izvossikasta (Kettunen ja Pesti
1932: 165) 'küüsi selt veorimehelt', nois tšütöltä
raha küüsimä (Kettunen ja Pesti 1932: 164)
'hakkas tüdrukult raha küsima', liikkaz,
üheltä törestä sampä nahasta (Kettunen
ja Pesti 1932: 159) 'löikas ühelt teiselt lam-
banahalt'.

Aualeogseid näiteid teistest lähedastest
sugulaskeeltest, näit. e selle kuasti olen si-
nult õppinud, su käsky tuli keisari lta
(Setälä 1890: 58) 'käsk tuli keisrilt', is täman
reitsen miä ossin yhelt pojalt (Junas
1936: 49) 'selle noa ma ostsin ühelt poisilt',
kri villat ollah strigitly lambahalda,
(Stepanov 1936: 30) 'villad on lambalt pügatud',
ops mäheil kaik sijat küzel'en (Kettunen
1890: 58) 'ma küsitlesin neist viinset aui-
üht'.

1.5.2. Näitab, kelle kahjuks midagi
juhtub

1.5.2.1. Läänemurdes, näit. etti lähel

entsi pahalt inemizelt (Kö) (Ariste 1974: 185)
'et lahkeub pahalt inimeselt hing', nittlävät
tältä iivhused (L) (Ariste 1974: 67) 'pöavad talt
juuksed', kui lahzelt tekku ammaž (K) (Ariste
1974: 49) 'kui lapsel kukkus hammas (rät-
ja)', poikalahzelt vizgatti iivuset tulēsē (Ka)
(Ariste 1974: 49) 'peisslapsel visati juuksed tul-
le', naizelta saunaza paskapöl lahžē vajetti (K)
(Ariste 1974: 11) 'vanakurat vahetas saunas nai-
sel lapse', a nōri peika vanalt tütsölt
tēci silmät nekkē (La) (Ariste 1974: 146) 'aga
noor peis vanadiidrukul määris silmad ne-
ga', nokib i silmät pääsä äddält i äm-
mältä (K) (Ariste 1974: 135) 'nokib äial ja äm-
mal silmad peast', rikkältä wötti deaggei-
ta (Ahlgvist 1859: 113) 'rikkalt wöttis raha',
üheltä nülletti nahka sellässa (Ahlgvist
1859: 111) 'ühelt nüliti nahk seljast', minu
da·dasta i sä·ti partmānō·ta (J) (Kettunen
ja Posti 1932: 4) 'minu lillalt saadigi raha-
kott', wetti švētalt takazi peiz (Lu) (Ariste
1974: 18) 'wöttis Lestsilt tagasi, ära', ka·hesä
grivenikkä mista w·tetti (J) (Kettunen ja Pos-
ti 1932: 4) 'kaheksa kümnekopikalist minult
wötti', seikkä tä·lt pä vällä (L) (Kettunen
ja Posti 1932: 17) 'löiha tal pea otsast'.

1. 5. 2. 2. Idanundes, näit. po-jukke: izente
na: iivā ne-ikkazi (7) (Adler 1968: 101) 'leikas
pisikeselt naba'.

1. 5. 2. 3. Kukkusi murdes, näst. hänellä
nüttä pütup pravlassösta... (Kettunen ja Posti
1932: 158) 'ta saab nüüd valitsejalt...', ühelt
sampästa nohkas süre tšüikü (Kettunen ja
Posti 1932: 158) 'ühelt lambalt leikas suure
tüki', sirta hülhültä o'tsim puteli (Kettu-
nen ja Posti 1932: 166) 'süult jätiselt võtsin
pudeli', hän rikko bābuskast süre naljā
(Kettunen ja Posti 1932: 172) 'ta lõhkas suure
vanema nruusi', kai särett'si mesta pā
rikk! (Kettunen ja Posti 1932: 174) 'täiesti löid
hundil pea katki', kui mista naizet sä-
rett'si pā (Kettunen ja Posti 1932: 175) 'kui-
das minul waised löid pea katki'.

Käntletud funktšionis esneb abla-
tiiv na teistes lähedastes sugulaskeeltes,
näit. e temalt võeti laps, is miult doktori
repäsi hampaan (Juus 1936: 79) 'minult dok-
ter tõmbas hamba', ky uciitlja ottē
nelleldä tetratin (Stepanov 1936: 29) 'õpetä-
ja võttis kannalt vihiku', su hāneltä
kuoli äiti (Setälä 1890: 58) 'tal suri ema',
ups hebōd' meil' tšūt' ebād otand (Ket-

tunen 1943: 338) 'hobuseid meilt pealegi ei
võtnud'.

KOKKUVÕTE

Käesoleva materjali põhjal ilmnes, et kei kasutuse sageduselt, kui tähendusfunktsioonide rikkuselt on esikohal adessiiv. Kei-ge vähem leidis kasutust ablatiiv, eriti esinevussageduse seisukohalt.

Analüüsist selgub, et väliskohakäändete funktsioonid läänemurdesõne keeltes on suu-res osas kattuvad. See ilmnes võrdlusi-sel eesti, isuri, karjala, soome ja rep-sa keelega.

Kõigil väliskohakäändel on ühine ka-sutusala, kuigiures ooliseim on esinevime kohta näitavas funktsioonis. Näit. akka-tiivis: tēb uhzele rōzgākā risti 'tule uk-sele puitsaga risti', adessiivis: istutti järjūl 'istusid järil', ablatiivis tulep kuzjalt kottō 'tuleb õuest majja'. Leidub rida teisi funktsioone, mida ei saa vä-hem tähtsaks pidada, näiteks töö- ja tegevusolukorra väljendamine, sanuti ala-tuslikult kasutatav daativadverbiaalne käänd.

Näldavas enamusel on väliskohakään-
suis noomenid, sejärel pronomenid. Post-
positiivonid esinesid allatiivis ja adessi-
vis. Prepositiivane ei leidunud. Harvem
kasutati adourbe.

Etteki possessiivsuffixid on radja au-
lest kadunud ja tänapäeval esinevad
naid rudimentidena, leidus teis poss-
essiivsuffixid. Näit. menikas čäüp
čäillellä 'mõni näib küljiti'. Possessiivsu-
fixid esinesid elukorda väljendavas
funkttsioonis.

Kogu töö platuses on enim näi-
teid läänemundelalt, kus keskseks on
kati küla. Sellele järgneb kasutuselt
idamurre Hääpäivä küla ja sejärel
emapärane ja radja murretest kõige
rohkem tsuri küle mõji all olev Kuk-
kusi küla murre.

Kigi
P. Wriste

„Функции значения внешне-местных падежей в водском языке“

РЕЗЮМЕ

Задачей данной дипломной работы дать обзор форм и функций внешне-местных падежей в водском языке. Работа состоит из трех частей. Отдельно рассматриваются функции значения аллатива, адессива и аблатива. Собранный материал классифицирован на основе работы Л. Уеттунена о венесском языке „*Versän murtiden lausorillinen tutkimus*“.

В результате анализа выяснилось, что чаще всего в водском языке используется адессив, который в то же время является наиболее богатым по функциональным значениям. Чаще всего в внешне-местных падежах встречается аблатив. Функции в внешне-местных падежах близкие соответствующим падежам эстонского

языка и они совпадают главным образом и внешне-местными падежами групп пробалтийско-финских языков.

Самой важной задачей является указание на место, напр. в аллашве tēv uhzele pōzgākā nizi 'делает с кнутом крест на двери', в агесиве iñtti järjūt 'сидит на скамейке', в аблашве tulep kufalt kottō 'приходит со двора в дом', но не менее существенными нужно считать и другие функции, которые выполняет двоводно также например: выражение состояния работы и действия, широко употребляемые в качестве глагола адвербиала.

Чаще всего внешне-местных падежах встречаются существительные, затем местоимения. Последом встречаются в аллашве и агесиве. Также встречаются наречия.

Интересным и важным являются случаи прямого значения выполняющих функций, которые выражают состояние или положение.

Большинство примеров приведено нами из западного диалекта восточного языка (дер. Каминь). Много примеров также

из восьмьюглого гуалеама (дер. Ицениско)
и гуалеама деревни Куровиши.

KASUTATUD KIRJANDUS

Adler, E. 1968, Nädjalaste endisajast. Tallinn. 214 lk.

Ahlqvist, A. 1859, Motisk grammatik jēnte språkprof och ordförteckning. Helsingfors.

Ariste, P. 1948, Nädja keele grammatika. Tartu. 132 lk.

Ariste, P. 1974, Nädjalane kõtkist kalmuuni. Tallinn. 188 lk.

Ariste, P. 1977, Nädja muistendeid. Tallinn. 188 lk.

Hämäläinen, M. Andrejev, F. 1934, Nēpskijan keelen grammatik. Leningrad. 56 str.

Junnus, V. J. 1936 Izoran keele grammatikka. Moskova. 140 str.

Kettunen, L. Posti, L. 1932, Näyhteitä vatjan kielestä. Helsinki. 194 s.

Kettunen, L. 1943, Nēpsän murteiden lauseopillinen tutkimus. Helsinki.

576. s.

Laanest, A. 1975, Sisseejuhatus läänemere-
sone kultsem. Tallinn. 240 lk.

Setälä E. N. 1890, Suomen kielen lause-
oppi. Helsinki. 130 s.

Stepanov, F. 1936, Upraznenjein sbornikka
kariellan kiellä myötj. Mosku.
110 str.

Tunkelo E. A. 1946, Nepsän kielen äänne-
historia. Helsinki. 922 s.

Valgma, J. Remmel, N. 1968, Eesti keele gram-
matika. Tallinn. 440 lk.

LÜHENDID

Külad

I	=	Itäpäivä
J	=	Jõgõperä
K	=	Kattila
Ku	=	Kukkusi
L	=	Lempola
Li	=	Liivitsüla
Lu	=	Luužitsa ; Lu = Luuditsa
M	=	Mati
P	=	Pummala
Po	=	Potizõõ
Ra	=	Rajo
S	=	Sarvokkala
U	=	Undova

SISUKORD

Lk.

Sissjuhatus	2
Allatüv	5
1. 1. Allatüv näitab kohta	7
1. 1. 1. 1. Märgib chituse ja maja- esadega seotud kohta läänemurdes	7
1. 1. 1. 2. Märgib chituse ja majasadega seotud kohta idamurdes	7
1. 1. 1. 3 Märgib chituse ja majasadega seotud kohta kühkusi murdes	8
1. 1. 1. 4. Märgib geograafilist kohta, territeoriani läänemurdes.	8
1. 1. 1. 5. Märgib geograafilist kohta, territeoriani idamurdes	9
1. 1. 1. 6. Märgib geograafilist kohta, territeoriani kühkusi murdes	9
1. 1. 1. 7. Märgib majapidamistarbeid rei riidesemeid jms. lääne- murdes	9
1. 1. 1. 8. Märgib majapidamistarbeid rei riidesemeid jms. ida- murdes	10
1. 1. 2. Allatüv näitab abamäärast kohta, koha lähedust, munda	10

1. 1. 2. 1. Märgit ühtusega seotud või tehiskokhta lüänemurdes	10
1. 1. 2. 2. Märgit ühtusega seotud või tehiskokhta idamurdes	10
1. 1. 2. 3. Märgit ühtusega seotud või tehiskokhta kumunsi murdes	11
1. 1. 2. 4. Postpositiivoid allatiivis lüä- nemurdes	11
1. 1. 2. 5. Postpositiivoid allatiivis ida- murdes	12
1. 2. Allatiiv väljendab olukorda	12
1. 2. 1. Väljendab seisukorda	12
1. 2. 2. Näitab isikut, kellega abiellutakse	13
1. 3. Allatiiv väljendab töö- või teguris- olukorda	13
1. 3. 1. Mitmuslik tarind lüänemurdes	13
1. 3. 2. Mitmuslik tarind idamurdes	14
1. 3. 3. Ainsuslik tarind lüänemurdes	14
1. 3. 4. Ainsuslik tarind idamurdes	14
1. 3. 5. Allatiiv märgib söögiaegu	15
1. 4. Allatiiv väljendab suhteid	15
1. 5. Daativadverbiaalne allatiiv	16
1. 5. 1. Daativadverbiaalne allatiiv lüäne- murdes	16
1. 5. 2. Daativadverbiaalne allatiiv ida- murdes	17

1.5.3. Daativadverbiaalne allatiiv kukku-
si murdes 17

1.5.4. Pronomenid allatiivis 18

1.5.4.1. Ainsuslik tarind läänemur-
des 18

1.5.4.2. Ainsuslik tarind idamurdes 19

1.5.4.3. Ainsuslik tarind kukkusi
murdes 19

1.5.4.4. Mitmuslik tarind 19

1.6. Allatiiv väljendab kavatsust, eesmärki 20

1.6.1. Mitmuslik tarind 20

1.6.2. Ainsuslik tarind 21

Adessiiv 22

1.1. Adessiiv märgib kohta 24

1.1.1.1. Märgib ehituse ja majassa-
daga seotud kohta lääne-
murdes 24

1.1.1.2. Märgib ehituse ja majassa-
daga seotud kohta ida-
murdes 24

1.1.1.3. Märgib majapidamistar-
beid, vajalikke esemeid
jms. 25

1.1.2. Märgib kohanime või pärisnime-
ga seotud kohta 26

1.1.3. Adessiiv näitab ebamäärasemat

kohta, koha lähedust, kuunda	26
1.1.3.1. Märgeb tehiskohata, matmispaik- ku juus.	26
1.1.3.2. Märgeb looduslikku kohta, pin- narorne läänemurdes	26
1.1.3.3. Märgeb looduslikku kohta, pin- narorne idamurdes	27
1.1.3.4. Näitab postpositiivisoonidega märgitud kohta, koha lähe- dust	27
1.1.3.5. Näitab adverbiga märgitud kohta	28
1.2. Adessiiv näitab elukorda	29
1.2.1. Näitab elukorda. Näiteid ilma possessiivisufiksita	29
1.2.2. Samas funktsioonis. Näiteid pos- sessiivisufiksiga.	29
1.3. Adessiiv näitab rahvalogunenemisi ja pidusid	30
1.4. Adessiiv tähistab vahendit, abinõu	31
1.4.1. Ainsuslik tarind läänemurdes	31
1.4.2. Ainsuslik tarind idamurdes	32
1.4.3. Ainsuslik tarind kukevõu' mur- des	33
1.4.4. Mitmuslik tarind läänemurdes	33
1.4.5. Mitmuslik tarind idamurdes	33
1.4.6. Tähistab sõiduvahendit	34

1.5. Adessiiv tähistab kult	35
1.6. Adessiiv tähistab aega	35
1.6.1. Tähistab aastaaega läänemurdes	35
1.6.2. Samas funtsioonis ida- ja kuk- kusi murdes	36
1.6.3. Neomen esineb partitiivis, tema es eliv arv- või asena adessiivis lää- nemurdes	37
1.6.4. Idaradja ja kukkusi murdes	37
1.7. Daativadverbiaalne adessiiv	38
1.7.1. Neomeni kasutus	38
1.7.1.1. Näitab omajat, kellel mida- gi en läänemurdes	38
1.7.1.2. Näitab emajat idamurdes	39
1.7.1.3. Näitab kellel või millel mida- gi juhtub	40
1.7.2. Proneomeni kasutus	41
1.7.2.1. Näitab emajat, kellel mida- gi en	41
1.7.2.2. Näitab isikut või eset, kellel või millel midagi juhtub	42
Ablatiiv	44
1.1. Ablatiiv näitab kahta	45
1.1.1. Neomenid ablatiivis	45
1.1.1.1. Läänemurdes	45
1.1.1.2. Idamurdes	45
1.1.1.3. Kukkusi murdes	46

1.1.2. Adverbid ablatiivis	46
1.1.2.1. Läänemurdes	46
1.1.2.2. Idamurdes	46
1.1.2.3. Lukkusi murdes	47
1.1.3. Postpositiivid ablatiivis	47
1.1.3.1. Läänemurdes	47
1.1.3.2. Idamurdes	47
1.1.3.3. Lukkusi murdes	47
1.2. Näitab töö- või tegevusühikorda	48
1.2.1. Läänemurdes	48
1.2.2. Idamurdes	48
1.3. Näitab suhet	48
1.4. Agentablatiiv	49
1.5. Daativadverbiaalne ablatiiv	49
1.5.1. Näitab kellelt midagi lähtub, kellelt midagi saadakse või küsitakse	50
1.5.1.1. Läänemurdes	50
1.5.1.2. Idamurdes	50
1.5.1.3. Lukkusi murdes	51
1.5.2. Näitab kelle kahjaks midagi juhtu- tak	51
1.5.2.1. Läänemurdes	51
1.5.2.2. Idamurdes	53
1.5.2.3. Lukkusi murdes	53
Kokkuvõte	55
Pezome	57

Kanitatud kirjandus

60

Lühendid

62

Sisukord

63